

ISLAHANA – TURSKA GRADSKA BOLNICA ILI NE?

Miško Živić¹, Saša Živić¹, Miša Živić¹ i Rade R Babić²

Nakon oslobađanja Niša od Turaka zatečene su tri zdravstvene ustanove: dve vojne bolnice (kraj Čele Kule i na Ileskovačkom drumu), i Islahana, na mestu gde se danas nalazi Gimnazija "Stevan Sremac". Islahanu je osnovao Midhat-paša. Ona je imala, kroz vreme, različite uloge: vaspitnu, zanatsku i bolničku. Malo je verovatno da je služila srpskom življu. *Acta Medica Medianae* 2007; 46(1):21-22.

Ključne reči: *Islahana, osnivač Midhat-paša, vaspitni dom, zanatski dom, bolnički dom*

Medicinski fakultet u Nišu¹
Institut za radiologiju Kliničkog centra u Nišu²

Kontakt: Miško Živić
Medicinski fakultet
Bulevar dr Zorana Đinđića 81
18000 Niš, Srbija

Nakon oslobađanja Niša od Turaka zatečene su dve vojne bolnice (kraj Čele Kule i na Ileskovačkom drumu) (1,2,3).

Od spomenutih turskih vojnih bolnica stvorena je Velika niška vojna bolnica za „hiljadu bolesnika i ranjenika“ (4,5).

I Islahana je zatečena na mestu gde se danas nalazi Gimnazija „Stevan Sremac“ (6,7).

Osnivač je Midhat-paša, „najinteligentniji“ turski zapovednik Niškog pašaluka (8).

Početak Islahane nazire se između 1861. i 1864. godine a kraj posle 1890. godine.

U spisima Midhat-paše stoji:

„... uz pomoć izvesnih dobrotvora nezbrinuta hrišćanska i muslimanska deca i siročad skupljena su i smeštena u posebnu ustanovu. Postavljeni su učitelji, vaspitači koji su vodili brigu o njihovom vaspitanju i izučavanju zanata... sredstva potrebna za njihovo izdržavanje iz dana u dan su se uvećavala. Uporedo sa porastom prihoda ove ustanove raslo je i brojno stanje njihovih šticećenika, koje je ubrzo premašilo od stotinu članova. Pošto je ova ustanova bila nova u našim

krajevima, nije joj se mogao lako naći prikladan naziv... zato je ovom zavodu dato ime Vaspitni dom...“ (9).

O Islahani su mišljenja podeljena.

I nerazjašnjena.

Pominje se kao Vaspitni dom, Zanatski dom i Bolnički dom.

Kao da je služila različitim ciljevima pre oslobodjenja i posle oslobodjenja.

Radivoje Petković je zabeležio:

„... za vreme turske vladavine postojala je Islahana – zanatlijska škola, izdržavana od Opštine (podignuta na opštinskom placu). Pretvorena posle oslobodjenja u bolnicu“ (10).

A Jovan Bogdanović je određeniji:

„... na mestu današnje muške gimnazije bila je jedna poveća zgrada na spratu zvana Islahana, kao neka gradj. Boln. I azil za maloletnike, ali nije od Srba nikad iskorišćavana...“ (11).

Prema podacima iz 1890. godine, Islahana je služila Vojnom sanitetu:

„Islahana, kojoj je zadnji trakt sasvim srušen, a prednji se u vrlo nesigurnom i rovitom stanju nalazi, služi kao administrativna zgrada. U njoj su smeštene: kancelarija, apoteka, kujna, i stan vojnika Moravske bolničarske čete...“ (12).

Nema uverljivih podataka da je Islahana bila Turska mala gradska bolnica (6,7).

A ima o njenom tužnom kraju:

„... zbog napaćene gamadi spaljena“ (10).

Zgrada sagrađena na placu površine 11785 m².

Literatura

1. Milojević V. Okružna bolnica. U: Enciklopedija Niša (zdravstvo dečja zaštita, socijalna zaštita). Niš: Gradina; 1996. str. 148-9.
2. Petrov N. Vojna bolnica. U: Enciklopedija Niša (zdravstvo dečja zaštita, socijalna zaštita). Niš: Gradina; 1996. str. 23-6.
3. Pavlović B. Stalna vojna bolnica u Nišu (1878.-1988.). Niš: Vojna bolnica; 1988. str.29-60.
4. Milošević R. Sto deset godina Vojne bolnice u Nišu. U:110- godina Vojne bolnice u Nišu (1878-1988). Niš: Vojna bolnica; 1988. str.15-20.
5. Milojević V. Zdravstvena služba i zaštita od 1878. do 1941. godine. U: Istorija Niša od oslobođenja 1878. do 1941. godine. Niš: Gradina-Prosveta; 1984. str.497-526.
6. Živić S R. Velikani niške medicine. Niš: Prosveta; 1997.
7. Živić S R. Knjiga o bolnici. Niš: Prosveta; 2002
8. Kanic F. Srbija. Zemlja i stanovništvo od rimskog doba do kraja XIX veka. Druga knjiga. Beograd: Srpska književna zadruga; 1985.
9. Petković R. Prva niška gimnazija 1878.-1968. Niš: Prosveta; 1972.
10. Andrejević B. Midhat-paša. U: Enciklopedija Niša (istorija). Niš: Gradina; 1995.str.155.
11. Bogdanović J. Sanitet i bolnice u Nišu od oslobođenja do danas. Niški novi list 1937;236:7-8.
12. Stanojević V. Istorija srpskog vojnog saniteta. Beograd: Vojno izdavački i Novinski centar;1992.

ISLAHANA – TURKISH CITY HOSPITAL OR NOT?

Misko Zivic, Sasa Zivic, Misa Zivic and Rade R Babic

After the liberation of Nis from the Turks there were three medical institutions: two of them military hospitals (next to The Skull Tower and on the very road to Leskovac) and Islahana, situated on the very spot where the grammar school "Stevan Sremac " is situated today. Islahana is founded by Midhad Pasha. Its role varied through time: educational, medical and trade. It is very unlikely that it served the needs of the Serbian population at the time. *Acta Medica Medianae 2007;46(1):21-22.*

Key words: *Islahana, founder Midhad Pasha, educational, trade and medical centre*